

MUNI

Online rizika pro dospívající

prof. PhDr. David Šmahel, Ph.D.

Interdisciplinární výzkum internetu a společnosti

<http://irtis.muni.cz>

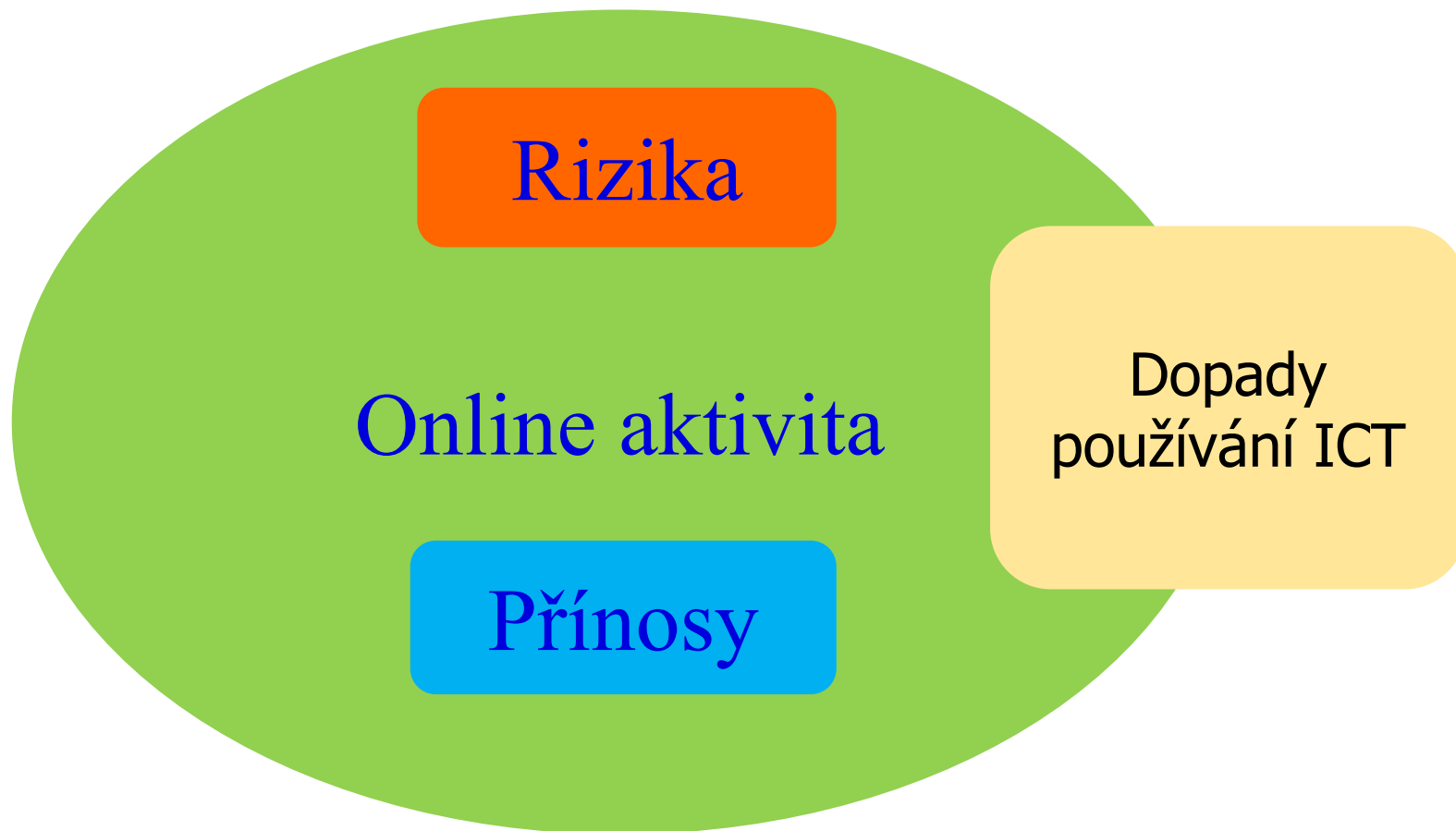
MUNI

Vývojové hledisko

- Děti na internetu od 5 i méně let ...
- **Děti** versus **dospívající** versus **mladí dospělí** versus **dospělí**
- Jaké jsou (vývojové) potřeby dané věkové skupiny?
- Proč a jak daná věková skupina internet používá?
- Propojení offline a online světů
- Chování online odráží vývojové potřeby dětí a dospívajících
(Subrahmanyam & Šmahel, 2011)

M U N I

Rizika versus příležitosti

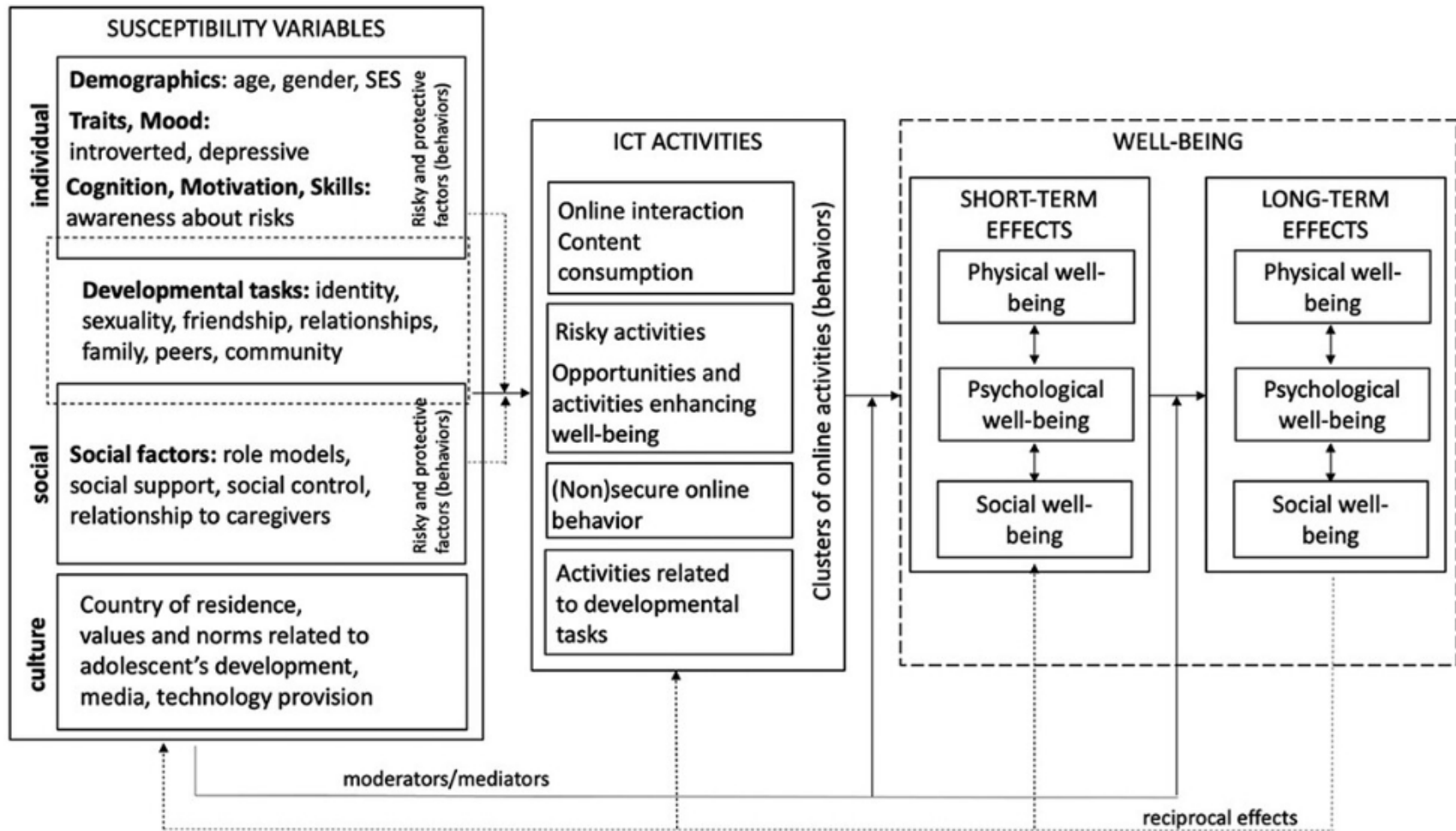
Rizika

Online aktivita

Přínosy

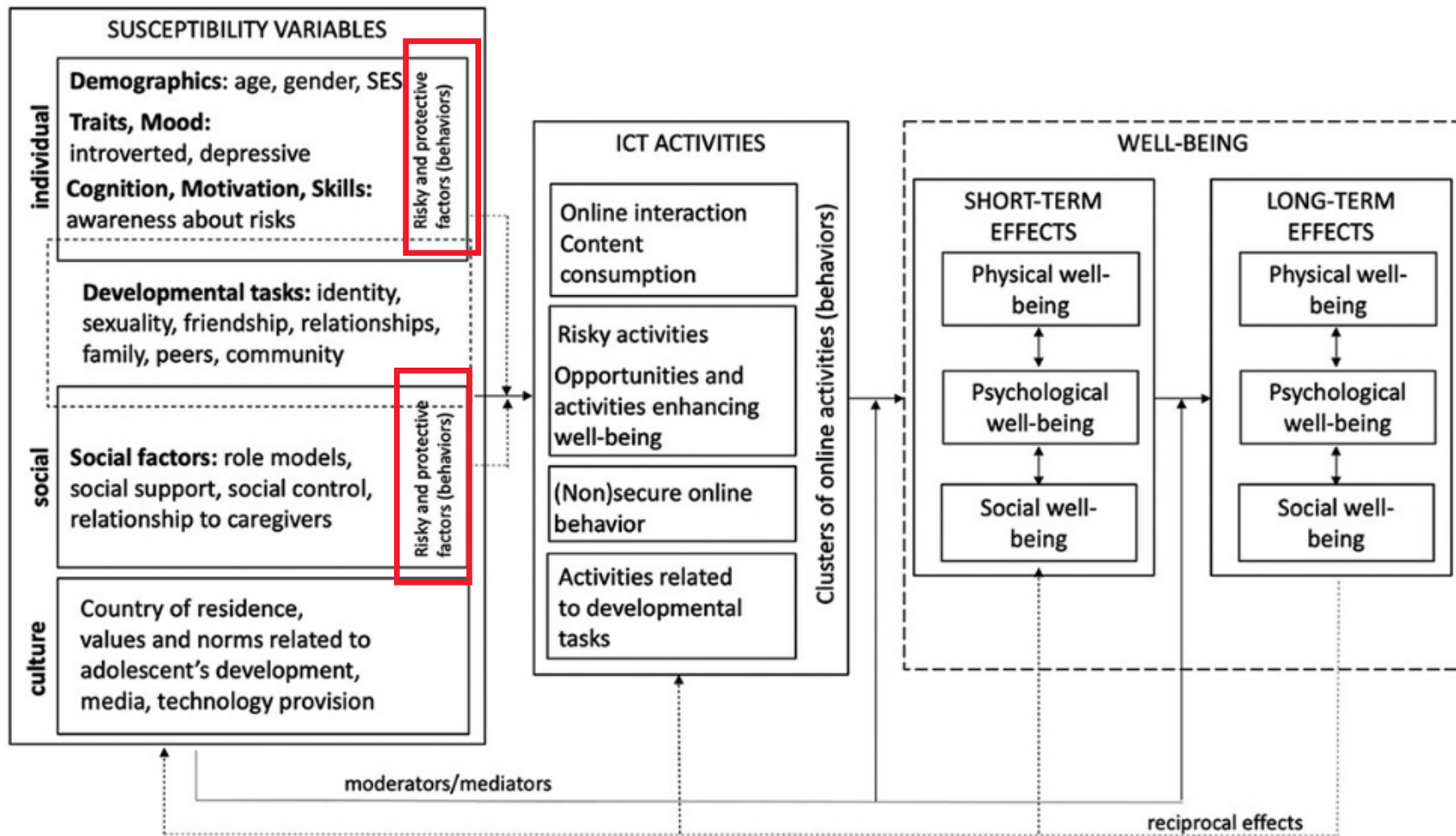
Dopady
používání ICT

MUNI iMEW model

(Smahel et al, 2022)

MUNI iMEW model

(Smahel et al, 2022)

MUNI EU KIDS ONLINE

Data z projektu EU Kids Online:

- Data sebraná ve 25 zemích v roce 2010, dále sebraná v 19 zemích od 9/2017 do 8/2019
- Reprezentativní vzorky 1000+ dětí
- Data v letech 2017-19 sebraná v domácnostech nebo na předem vybraných školách
- Děti 9 až 17 let (zde většinou 9 – 16 let nebo 12 - 16)

EU Kids Online report:

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0>

Denní online aktivity dětí 9-16 let

	Watched video clips	Listened to music online	Communicated with family or friends	Visited a social networking site	Played online games	Used the internet for schoolwork	Browsed for things to buy or to see what things cost	Looked for news online
CH	58	63	47	54	36	21	17	20
CZ	73	68	70	66	44	20	27	19
DE	49	45	14	42	34	20	8	9
EE	79	66	71	56	43	28	13	22
ES	58	64	70	38	48	44	23	19
*FI	-	-	-	-	-	-	-	-
FR	46	57	48	41	42	29	13	18
HR	52	64	60	58	40	34	20	18
IT	55	47	74	54	28	35	16	14
LT	82	72	63	61	71	46	16	39
MT	79	72	68	46	54	35	31	17
NO	71	68	65	56	43	41	15	19
PL	70	65	63	48	36	16	24	15
PT	75	76	72	67	47	25	18	25
RO	77	76	77	49	60	37	41	21
RS	80	81	68	73	55	18	23	12
*RU	-	-	-	-	-	-	-	-
SK	43	55	46	62	27	42	17	19
*VL	-	-	-	-	-	-	-	-
Ave	65	65	61	54	44	31	20	19

Denní online aktivity dětí 9-16 let

	Watched video clips	Listened to music online	Communicated with family or friends	Visited a social networking site	Played online games	Used the internet for schoolwork	Browsed for things to buy or to see what things cost	Looked for news online
CH	58	63	47	54	36	21	17	20
CZ	73	68	70	66	44	20	27	19
DE	49	45	14	42	34	20	8	9
EE	79	66	71	56	43	28	13	22
ES	58	64	70	38	48	44	23	19
*FI	-	-	-	-	-	-	-	-
FR	46	57	48	41	42	29	13	18
HR	52	64	60	58	40	34	20	18
IT	55	47	74	54	28	35	16	14
LT	82	72	63	61	71	46	16	39
MT	79	72	68	46	54	35	31	17
NO	71	68	65	56	43	41	15	19
PL	70	65	63	48	36	16	24	15
PT	75	76	72	67	47	25	18	25
RO	77	76	77	49	60	37	41	21
RS	80	81	68	73	55	18	23	12
*RU	-	-	-	-	-	-	-	-
SK	43	55	46	62	27	42	17	19
*VL	-	-	-	-	-	-	-	-
Ave	65	65	61	54	44	31	20	19

Denní online aktivity dětí 9-16 let

	Watched video clips	Listened to music online	Communicated with family or friends	Visited a social networking site	Played online games	Used the internet for schoolwork	Browsed for things to buy or to see what things cost	Looked for news online
CH	58	63	47	54	36	21	17	20
CZ	73	68	70	66	44	20	27	19
DE	49	45	14	42	34	20	8	9
EE	79	66	71	56	43	28	13	22
ES	58	64	70	38	48	44	23	19
*FI	-	-	-	-	-	-	-	-
FR	46	57	48	41	42	29	13	18
HR	52	64	60	58	40	34	20	18
IT	55	47	74	54	28	35	16	14
LT	82	72	63	61	71	46	16	39
MT	79	72	68	46	54	35	31	17
NO	71	68	65	56	43	41	15	19
PL	70	65	63	48	36	16	24	15
PT	75	76	72	67	47	25	18	25
RO	77	76	77	49	60	37	41	21
RS	80	81	68	73	55	18	23	12
*RU	-	-	-	-	-	-	-	-
SK	43	55	46	62	27	42	17	19
*VL	-	-	-	-	-	-	-	-
Ave	65	65	61	54	44	31	20	19

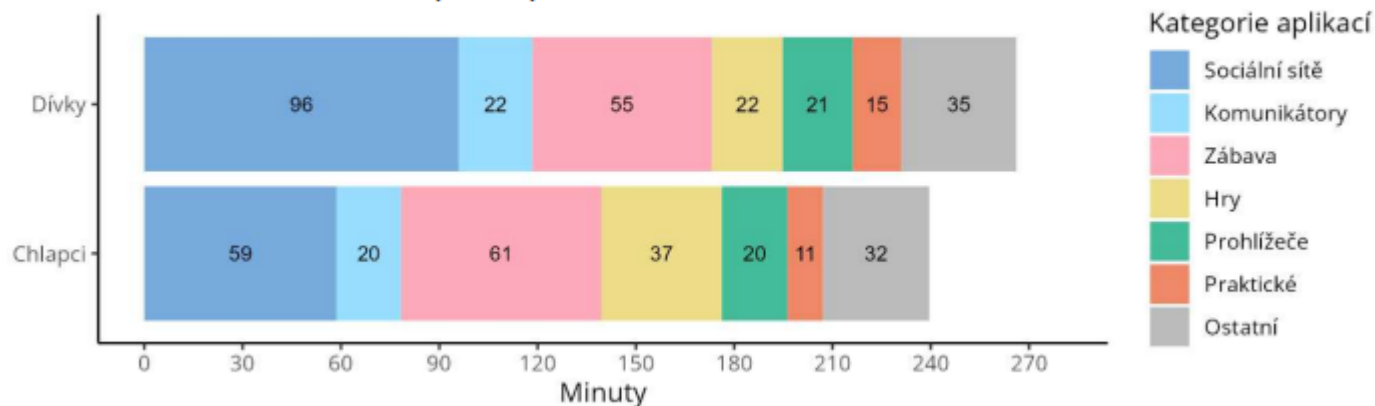
Denní online aktivity dětí 9-16 let

	Watched video clips	Listened to music online	Communicated with family or friends	Visited a social networking site	Played online games	Used the internet for schoolwork	Browsed for things to buy or to see what things cost	Looked for news online
CH	58	63	47	54	36	21	17	20
CZ	73	68	70	66	44	20	27	19
DE	49	45	14	42	34	20	8	9
EE	79	66	71	56	43	28	13	22
ES	58	64	70	38	48	44	23	19
*FI	-	-	-	-	-	-	-	-
FR	46	57	48	41	42	29	13	18
HR	52	64	60	58	40	34	20	18
IT	55	47	74	54	28	35	16	14
LT	82	72	63	61	71	46	16	39
MT	79	72	68	46	54	35	31	17
NO	71	68	65	56	43	41	15	19
PL	70	65	63	48	36	16	24	15
PT	75	76	72	67	47	25	18	25
RO	77	76	77	49	60	37	41	21
RS	80	81	68	73	55	18	23	12
*RU	-	-	-	-	-	-	-	-
SK	43	55	46	62	27	42	17	19
*VL	-	-	-	-	-	-	-	-
Ave	65	65	61	54	44	31	20	19

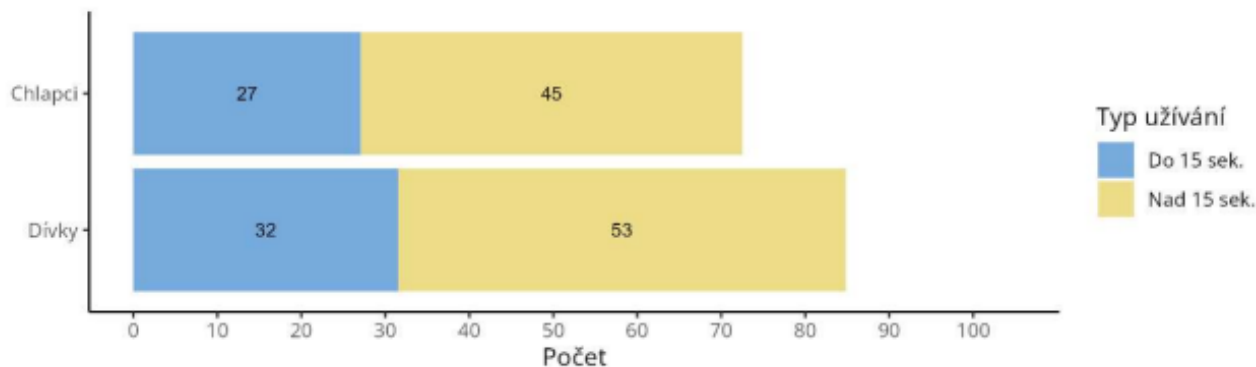

Čeští adolescenti na mobilech

Graf 2: Srovnání průměrného denního času stráveného používáním telefonu adolescenty podle pohlaví (v minutách za den).

Graf 9: Průměrný počet použití telefonu podle délky trvání použití a pohlaví adolescenta.

Jaké znáte či jaké jste zažili online rizika?

Online rizika

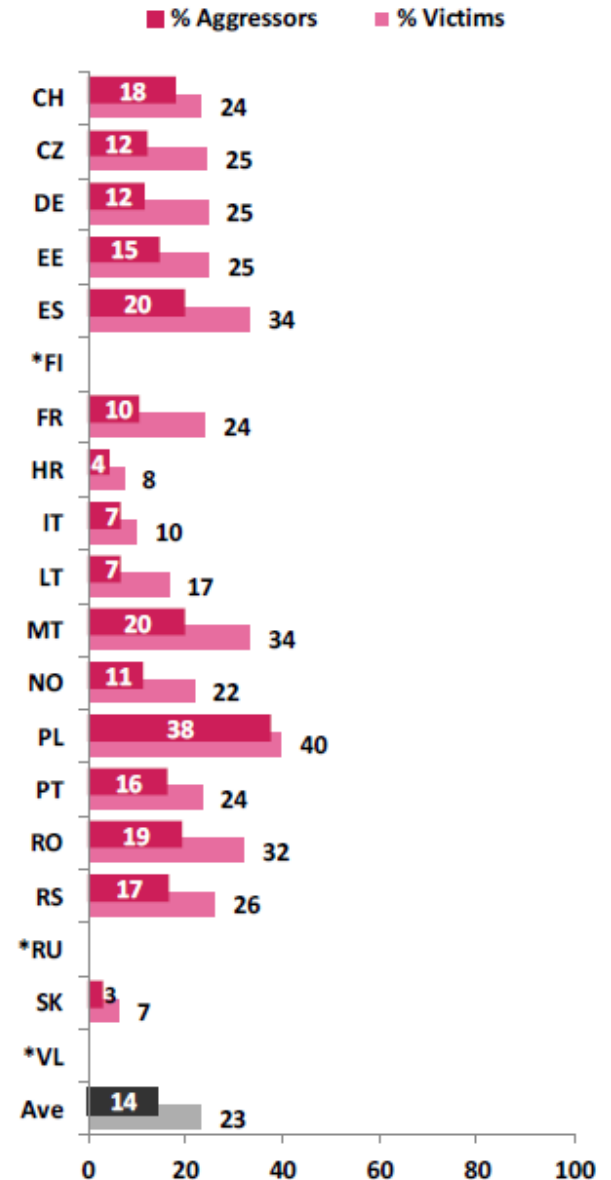
- Kyberšikana
- Nenávistné obsahy
- Setkávání s cizími lidmi z internetu
- Expozice materiálů se sexuálním obsahem
- Online závislosti
- Sexting (posílání zpráv se sexuálním obsahem)
- Online soukromí (hesla, ukradené účty ...)
- Online komerce
- Nebezpečné stránky – např. s agresivním obsahem
- Stránky či diskuze podporující poruchy příjmu potravy (či sebepoškozování)
- ...

Celková viktimizace a agrese

In the PAST YEAR, has anyone EVER treated you in such a hurtful or nasty way?

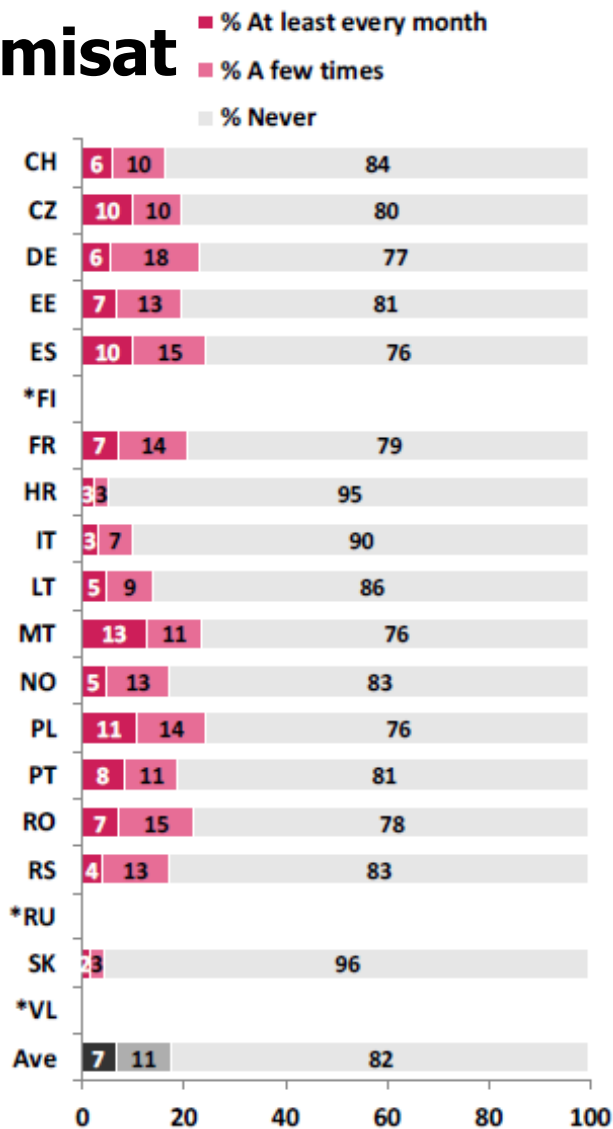
In the PAST YEAR, have you EVER TREATED someone else in a hurtful or nasty way?

(Base: All children 9–16 who use the internet.)

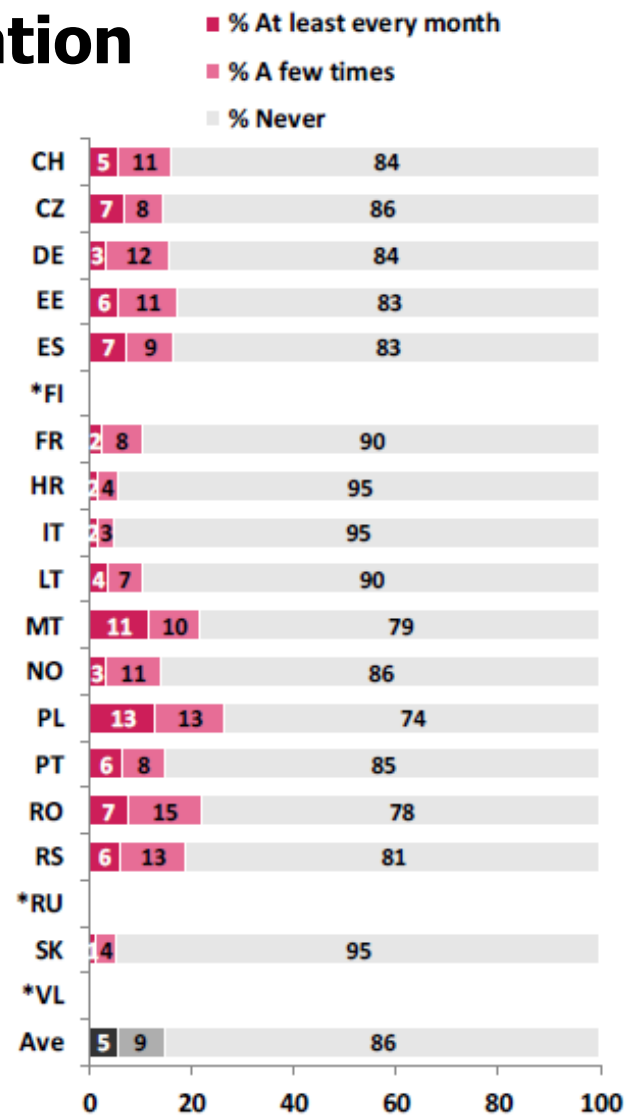

Frekvence viktimizace online a offline (9-16)

offline viktimitation

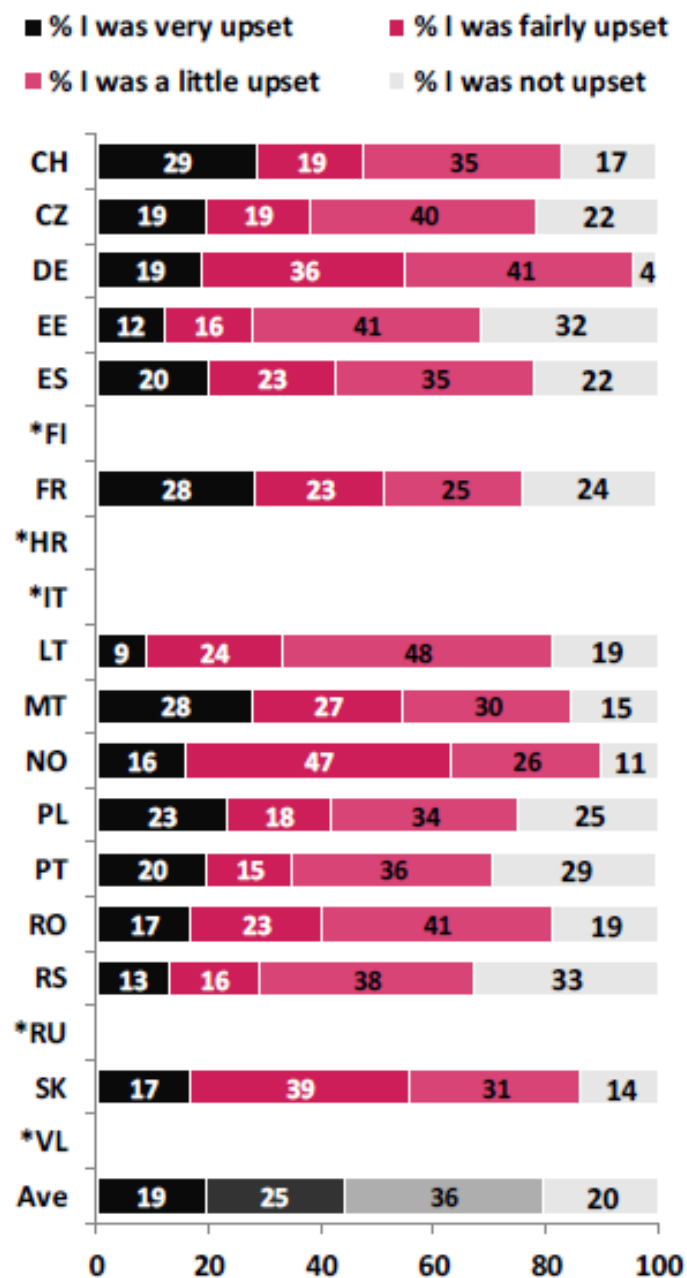
online viktimitation

Ublížení po online viktimizaci (9 – 16 let)

Thinking of the LAST TIME someone treated you in a hurtful or nasty way ONLINE, how did you feel?

Base: All children 9–16 who use the internet and who reported being victimized online at least a few times.

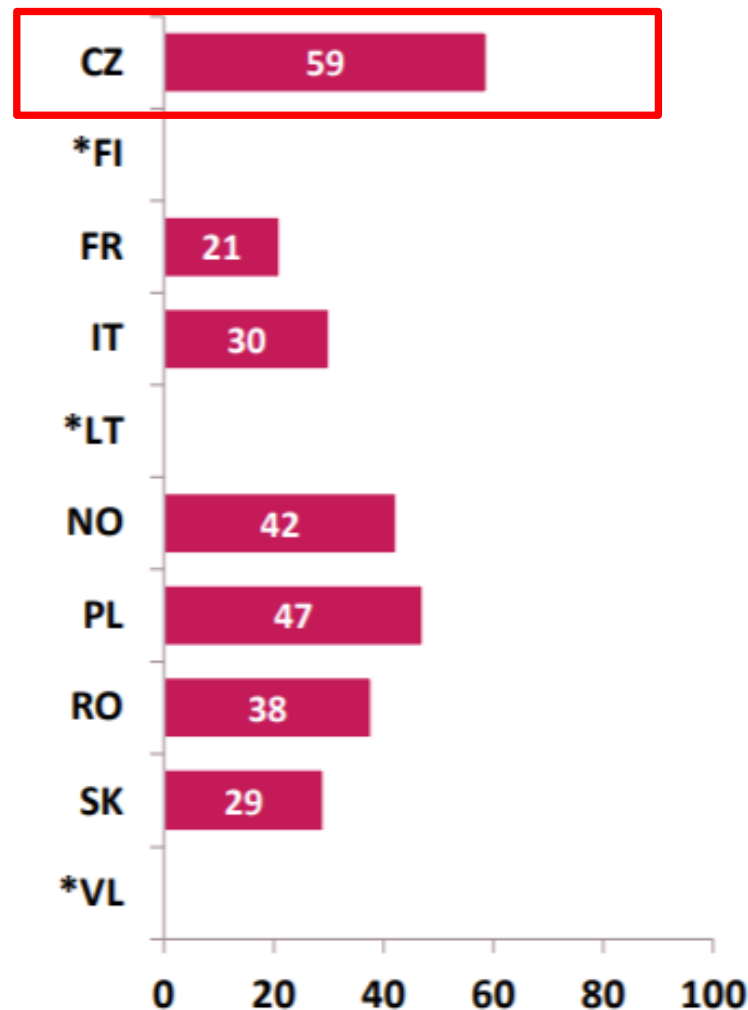

Expozice nenávistným obsahům online

Viděl/a jsi NĚKDY v POSLEDNÍCH 12 MĚSÍCÍCH na internetu nenávistné nebo ponižující zprávy či komentáře zaměřené proti lidem nebo určitým skupinám lidí? (Mohlo to být například proti muslimům, přistěhovalcům, Romům atd.)?
(děti 12 až 16 let)

Report:

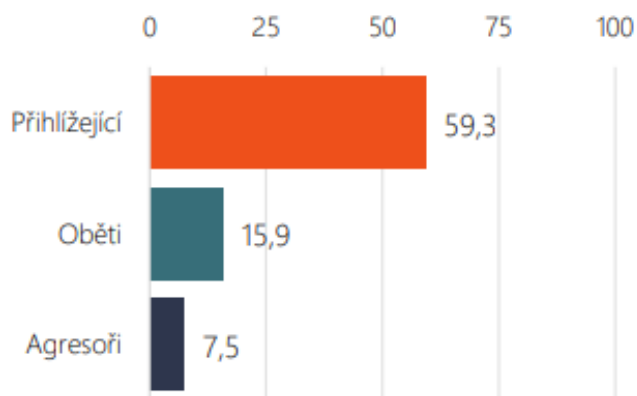
Machackova, H., Blaya, C., Bedrosova, M., Smahel, D., & Staksrud, E. (2020). Children's experiences with cyberhate. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.zenkg9xw6pua>

* FI/LT/VL: Data from full age range are not available

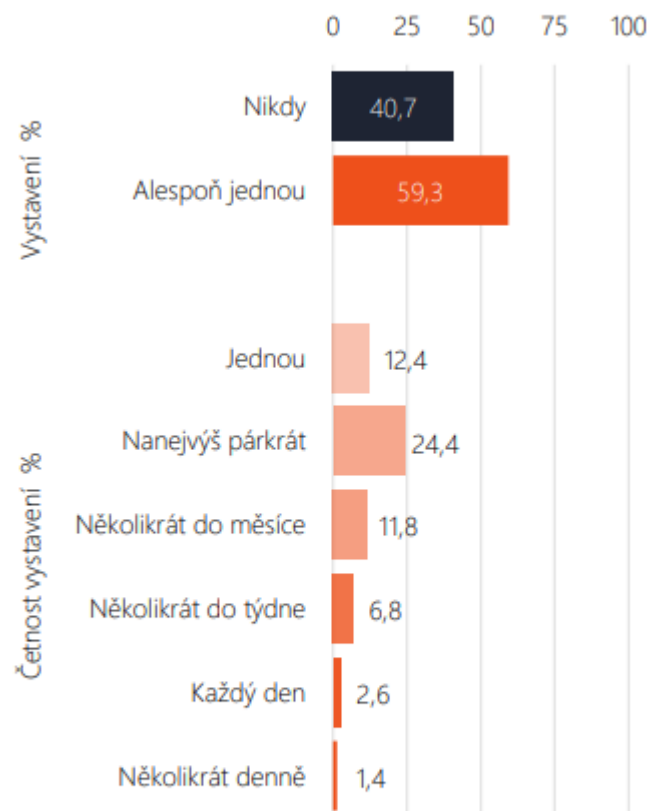
Expozice nenávisným obsahům online

Graf 1. Četnost vystavení kybernenávisti, kybernenávistné viktimizace a kybernenávistné agrese, dospívající, %

Poznámka: Formulace otázek jsou uvedeny u Grafů 2, 12 a 15. Vzorek: přihlízející $n = 2\,973$; oběti $n = 2\,991$; agresoři $n = 2\,991$.

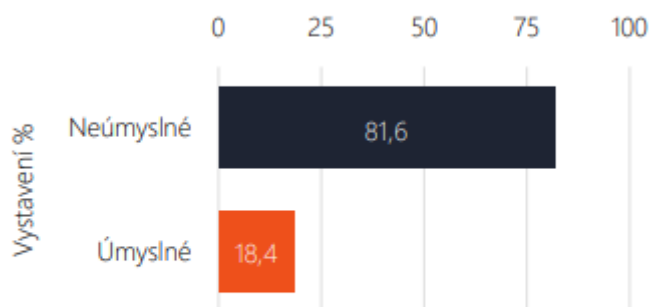
Graf 2. Četnost vystavení kybernenávisti, dospívající, %

Otázka: Jak často jsi během posledních 6 měsíců vídal/a na internetu obsahy, které zahrnovaly: nenávistné obsahy, které napadají určité skupiny nebo jednotlivce (např. lidi s odlišnou barvou pleti, odlišným náboženstvím, národností nebo sexuální orientací)? Vzorek: $n = 2\,973$.

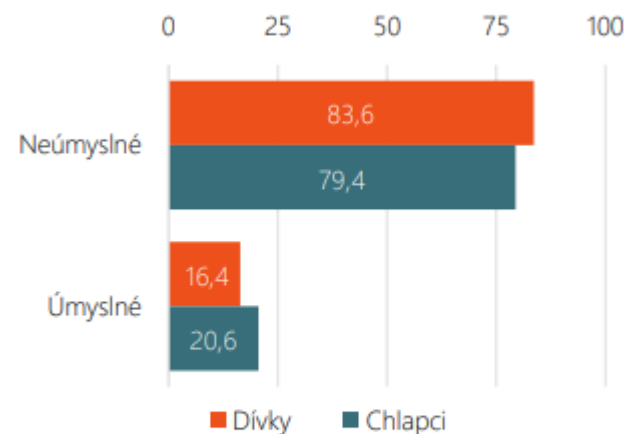
Expozice nenávistným obsahům online

Graf 5. Úmyslné a neúmyslné vystavení kybernenávisti, dospívající, %

Otázka: Uvedl/a jsi, že jsi na internetu viděl/a nenávistné obsahy, které napadají určité skupiny nebo jednotlivce (např. lidí s odlišnou barvou pleti, odlišným náboženstvím, národností nebo sexuální orientací). Bylo to, protože jsi je úmyslně hledal/a?
Vzorek: $n = 1,747$, 58,4 % z celého vzorku.

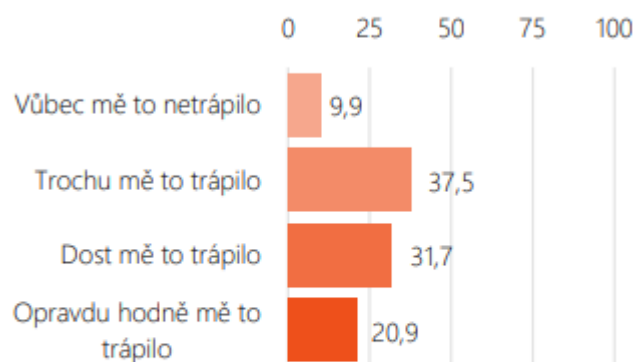
Graf 6. Genderové rozdíly v úmyslném a neúmyslném vystavení kybernenávisti, dospívající, %

Otázka: Uvedl/a jsi, že jsi na internetu viděl/a nenávistné obsahy, které napadají určité skupiny nebo jednotlivce (např. lidí s odlišnou barvou pleti, odlišným náboženstvím, národností nebo sexuální orientací). Bylo to, protože jsi je úmyslně hledal/a?
Vzorek: $n = 1,747$, 58,4 % z celého vzorku.

Expozice nenávistným obsahům online

Graf 8. Pocit rozrušení po vystavení kybernenávisti, dospívající, %

Otázka: Některým lidem je jedno, když něco takového vidí, někteří se tím můžou trápit. Zaškrtni, jak ses cítil/a ty. **Poznámka:** Procento dospívajících, kteří se po vystavení vůbec netrápili, se mírně liší od Grafu 8 z důvodu různého množství chybějících hodnot v této otázce. Vzorek: $n = 1,725$, 57,7 % z celého vzorku.

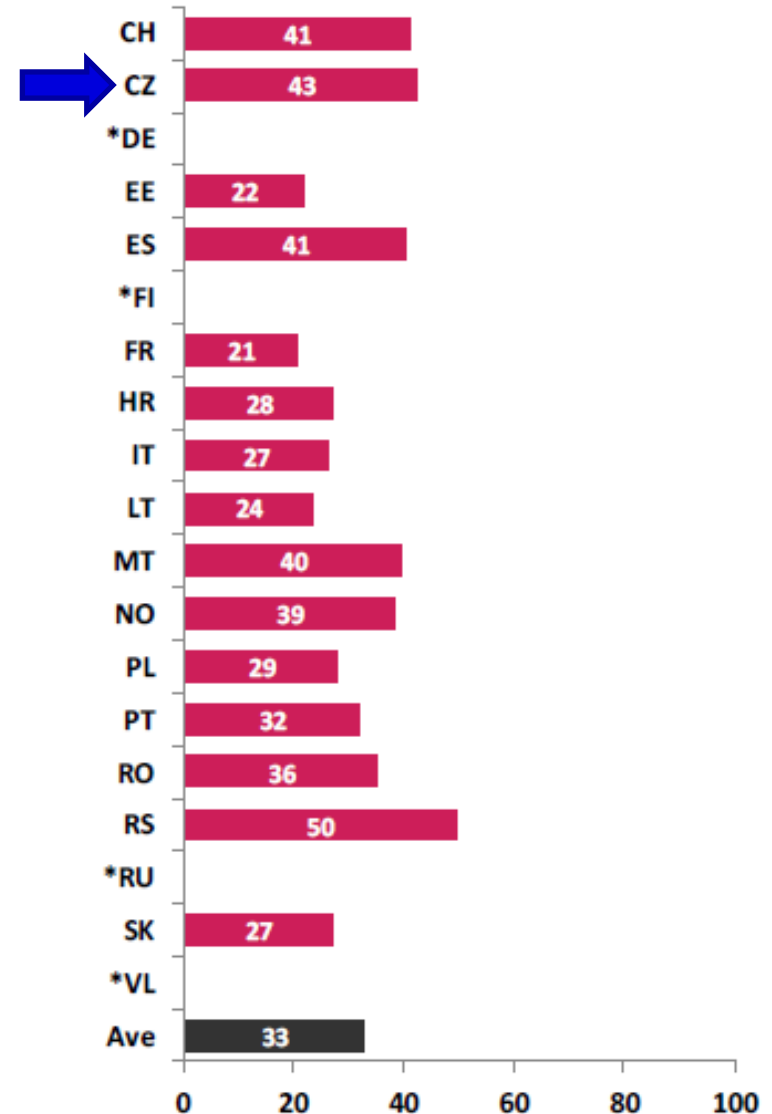
Graf 10. Genderové rozdíly v pocitu rozrušení po vystavení kybernenávisti, dospívající, %

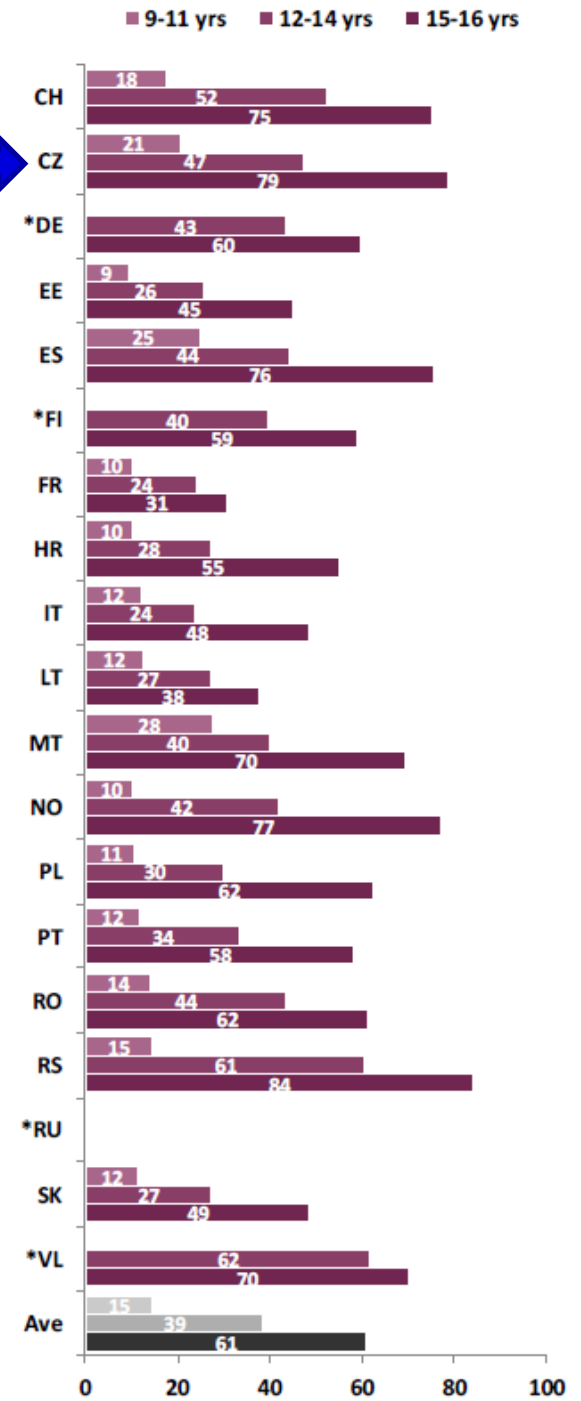
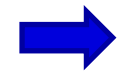
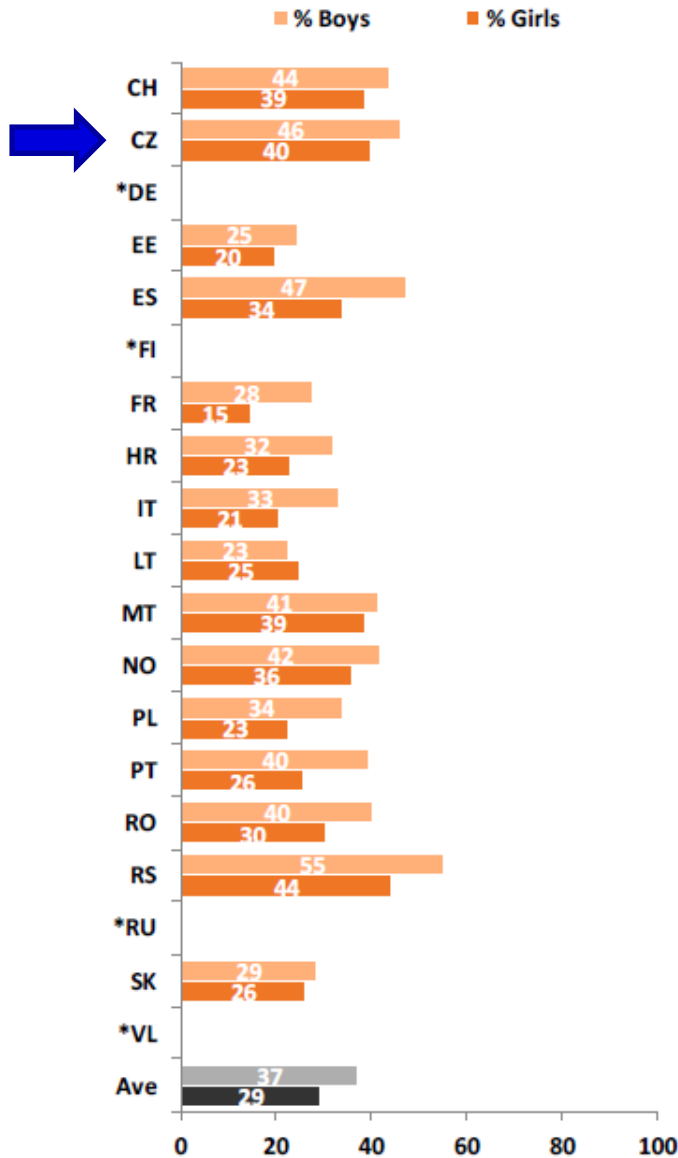
Otázka: Některým lidem je jedno, když něco takového vidí, někteří se tím můžou trápit. Zaškrtni, jak ses cítil/a ty. Vzorek: $n = 1,725$, 57,7 % z celého vzorku.

Expozice sexuálním obrázkům (věk 9 – 16)

V POSLEDNÍM ROCE jsi asi viděl/a spoustu různých obrázků, fotek nebo videí. Některé obrázky, fotky nebo videa mohou být sexuálního charakteru, např. mohou zobrazovat nahé lidi nebo osoby, které mají sex. Možná jsi nikdy nic takového neviděl/a, ale možná jsi něco takového viděl/a na mobilu, v časopise, v televizi, na DVD nebo na internetu. Následující otázky se tě na tyto věci budou ptát.

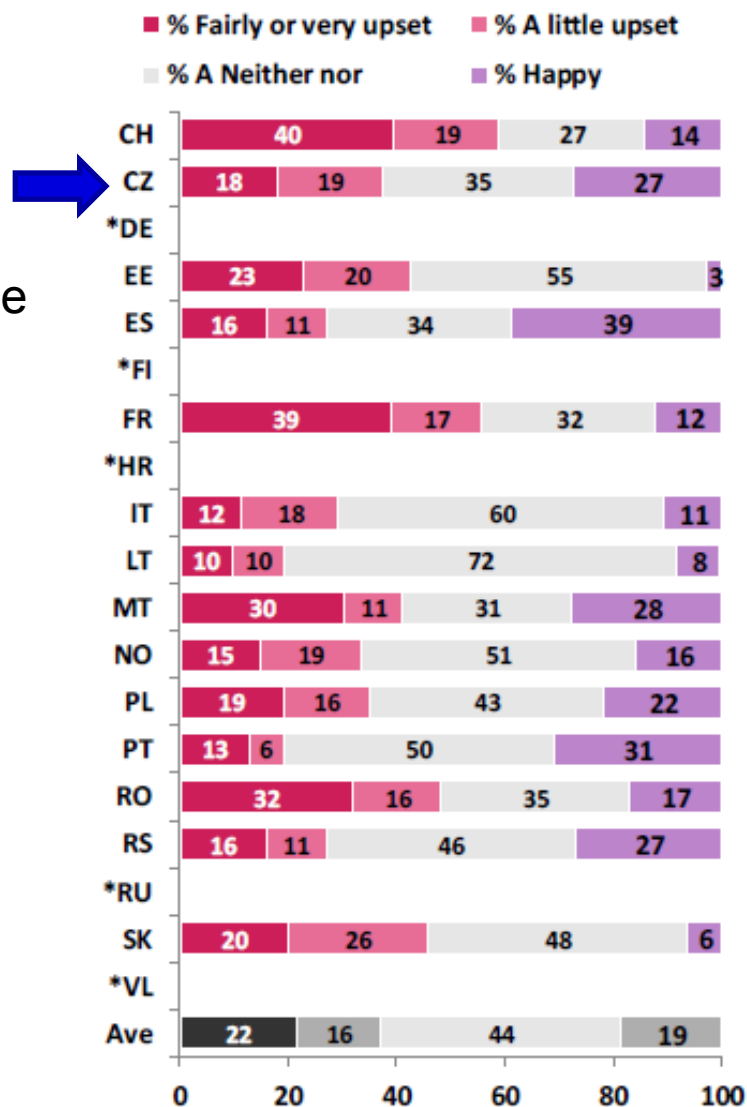
Expozice sexuálním obrázkům

Reakce na expozici sexuálním obrázkům

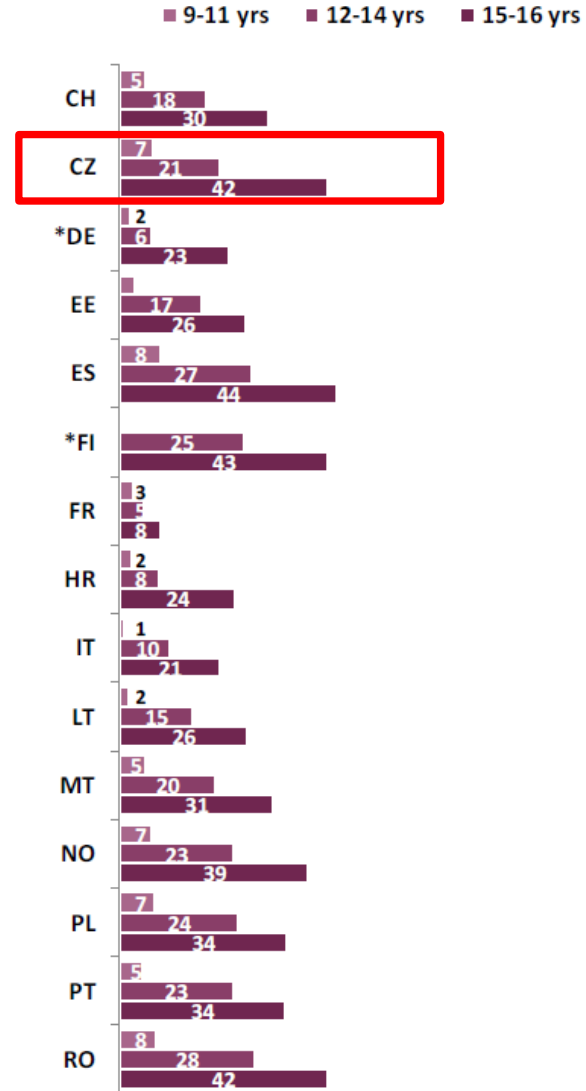
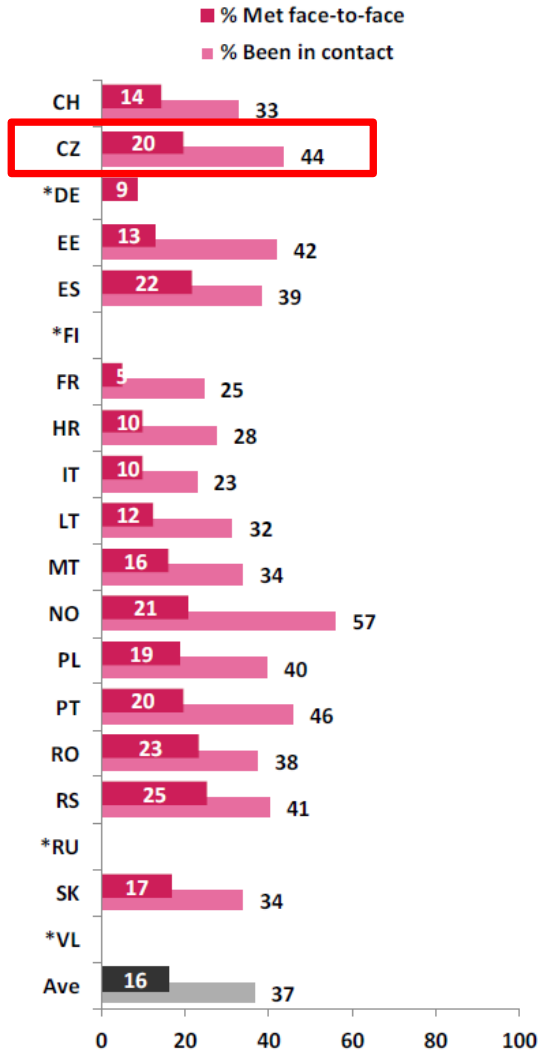
Teď si prosím vzpomeň na to, když jsi NAPOSLEDY viděl/a něco takového. Jak jsi se přitom cítil/a?

- Byl/a jsem rád/a
- Nebyl/a jsem rád/a ani rozhozený/á
- Byl/a jsem trochu rozhozený/á
- Byl/a jsem dost rozhozený/á
- Byl/a jsem hodně rozhozený/á
- Nevím
- Nechci odpovédět

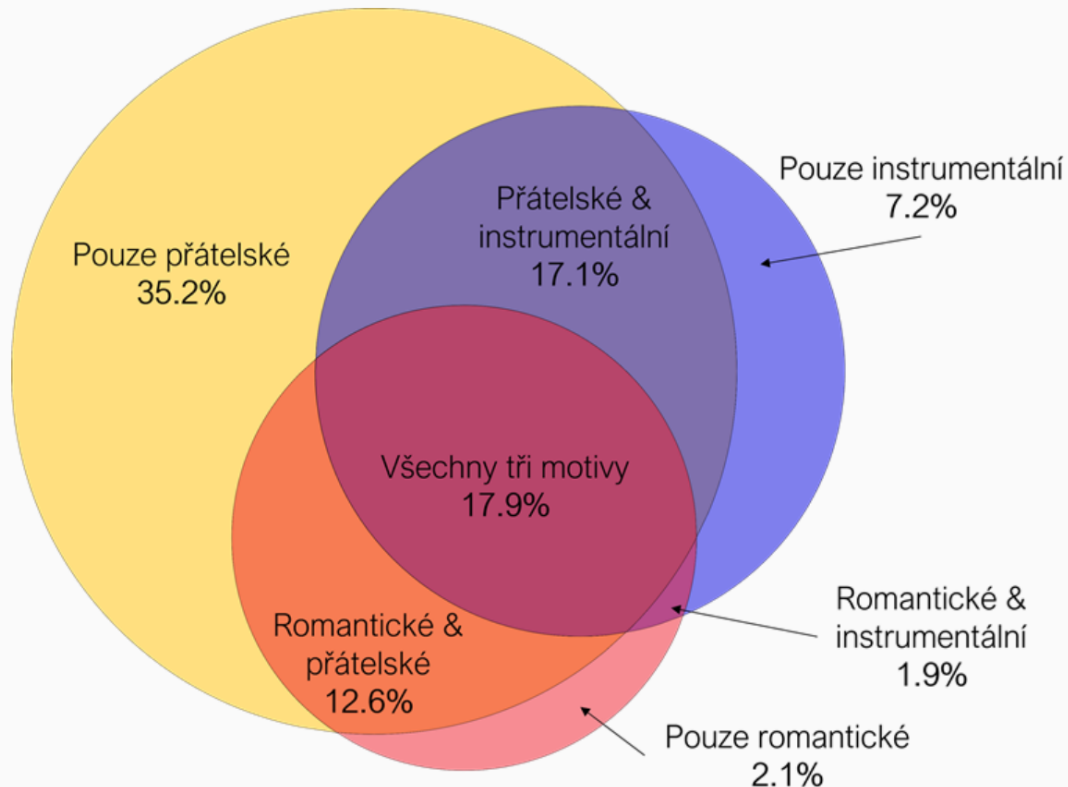
MUNI

Setkávání s cizími lidmi z internetu (12-16)

* FI/RU/VL: Full age range not available. DE: Question about online contact not asked.

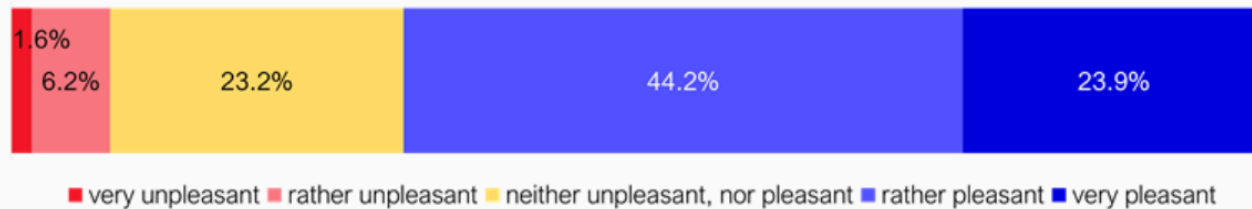
Obrázek 1. Motivy dospívajících k účasti na osobních setkáních s lidmi z internetu

6,0 % nevedlo žádný z těchto tří motivů. Procenta vycházejí z 580 adolescentů, kteří odpověděli na otázky týkající se motivů. Graf znázorňuje údaje pouze přibližně, procenta jsou přesná.

- si s někým popovídat/seznámit se s někým novým (**přátelský** motiv)
- jít na rande/najít si přítele nebo přítelkyni (**romantický** motiv)
- něco koupit/prodat/vyměnit nebo si zajistit doučování (**instrumentální** motiv)

Obrázek 2. Proporce příjemných a nepříjemných setkání tváří v tvář

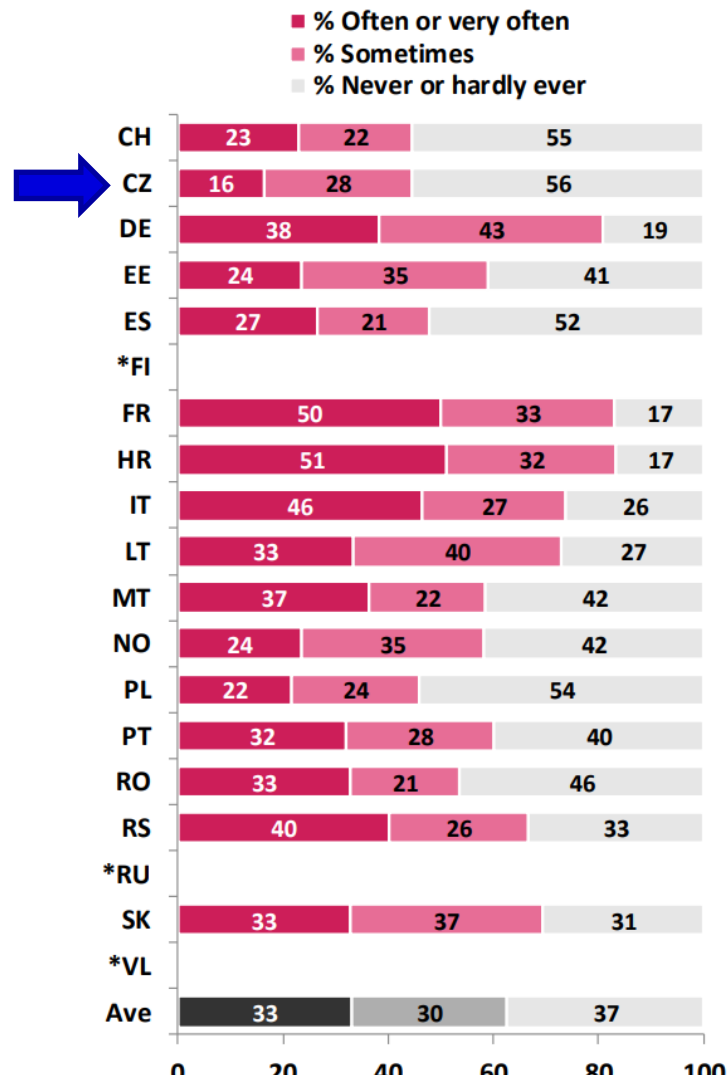
Procenta vycházejí z 606 adolescentů, kteří odpověděli na otázku: "A jak se vám setkání líbilo?"

- očekávání dospívajících ohledně druhé osoby.
- mnohem pravděpodobnější bylo, že setkání bude nepříjemné, pokud na něj přišel někdo jiný
- když vzhled nebo chování druhé osoby neodpovídalo očekáváním dospívajícího, byla pravděpodobnost příjemného setkání menší a nepříjemného větší.
- ne všechna nepříjemná setkání jsou pro dospívající riziková nebo škodlivá.
- při některých nepříjemných setkáních mohl být dospívající pouze zklamán tím, že druhá osoba nesplnila jeho očekávání.

Zkuste dát doporučení mladým ohledně:

- setkání s cizím člověkem z internetu**
- co má dělat, když viděl kyberšikanu spolužáka**

Figure 98: How often parents talk to their children about their internet use, by country

V ČR:

50 % rodičů se baví s dívkami

40% rodičů s chlapci

Table 13: Active mediation by parents, peers, and teachers. Children who reported that parents, friends and teachers at least sometimes ...

	Suggest ways to use the internet safely			Encourage me to explore and learn things on the internet			Help me when something bothers me on the internet		
	Parents	Friends	Teachers	Parents	Friends	Teachers	Parents	Friends	Teachers
CH	52	32	58	28	37	44	57	40	20
CZ	56	34	58	46	31	43	52	41	25
DE	75	54	60	62	63	50	67	39	31
EE	65	35	67	61	32	58	63	43	36
ES	65	38	51	47	45	57	55	39	19
*FI	–	–	–	–	–	–	–	–	–
FR	79	40	58	75	53	61	82	41	34
HR	86	51	78	72	54	74	73	58	57
IT	82	47	62	54	51	53	67	33	27
LT	76	51	76	67	51	74	65	49	50
MT	70	47	74	63	55	72	70	54	47
*NO	64	-	60	60	-	64	70	-	25
PL	57	32	68	43	38	53	52	35	39
PT	71	48	64	51	49	61	63	50	31
RO	67	49	55	57	52	56	62	47	37
RS	73	41	58	67	48	66	70	44	29
*RU	–	–	–	–	–	–	–	–	–
SK	68	65	74	70	70	76	63	64	57
*VL	–	–	–	–	–	–	–	–	–
AVE	69	44	64	58	49	60	64	45	35

* FI/RU/VL: Full age range not available. NO: Full age range not available for questions about friends.

QI4 When you use the internet, how often does your parent/carer do any of these things? QJ2 Have any teachers at your school done these things? QK2 Have any of your friends done these things? Percentage of children who answered *sometimes*, *often* or

MUNI Rizikové faktory

- Vyšší věk (Zhu et al, 2021)
- Pohlaví (Zhu et al, 2021)
- Online chování (včetně počtu online aktivit) (Zhu et al, 2021)
- Emocionální problémy (depresivita) (Kvardova et al, 2021)
- Vyhledávání vzrušení (Sensation seeking) (Kvardova et al, 2021)
- Úzkostnost (anxiety) (Fumero et al, 2020)
- Impulzivita (Fumero et al, 2020)
- Interpersonální vztahy (Zhu et al, 2021)

Zhu, C., Huang, S., Evans, R., & Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: a comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in public health*, 9, 634909.

Kvardova, N., Smahel, D., Machackova, H., & Subrahmanyam, K. (2021). Who is exposed to harmful online content? The role of risk and protective factors among Czech, Finnish, and Spanish adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 50(12), 2294-2310.

Fumero, A., Marrero, R. J., Bethencourt, J. M., & Peñate, W. (2020). Risk factors of internet gaming disorder symptoms in Spanish adolescents. *Computers in human behavior*, 111, 106416.

M U N I Protektivní faktory

- Kvalita rodinného prostředí (Kvardova et al, 2021)
- (Dobré) vztahy s rodiči (Zhu et al, 2021)
- Empatie a emocionální inteligence (Zhu et al, 2021)
- (Pozitivní) školní klima (Zhu et al, 2021)
- Sociální podpora (Wang & Zhang, 2020)
- Rodičovské mediace – fungují?
 - Restriktivní mediace: omezeně funguje, nicméně snižuje digitální znalosti
 - Aktivní mediace: funguje spíše u mladších dětí, ale může být asociována i s riziky

Zhu, C., Huang, S., Evans, R., & Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: a comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in public health*, 9, 634909.

Kvardova, N., Smahel, D., Machackova, H., & Subrahmanyam, K. (2021). Who is exposed to harmful online content? The role of risk and protective factors among Czech, Finnish, and Spanish adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 50(12), 2294-2310.

Fumero, A., Marrero, R. J., Bethencourt, J. M., & Peñate, W. (2020). Risk factors of internet gaming disorder symptoms in Spanish adolescents. *Computers in human behavior*, 111, 106416.

Závěry

- Mnohá rizika jsou současně příležitosti – záleží na podmínkách a kontextu (např. věku, pohlaví, vlastnostech dítěte, sociálním okolím, rodině, spolužácích atd.)
- Některé „riziko“ je současně vývojová potřeba dospívajícího a bude se realizovat online či offline
- Není dobrá cesta používání ICT zakazovat či výrazně omezovat
- Rizikové faktory jsou „offline“ – na internetu se problémy z běžného světa spíše „zrcadlí“ či dokonce zesilují
- Mediace rodičů a školy